

Voorbode aan den Rijn

Alphen aan den Rijn, met links het gemeentehuis.

Foto Hans van der Meer

In Alphen aan den Rijn zijn al gemeenteraadsverkiezingen geweest. Een kwart van het cultuurbudget wordt er geschrapt. Is dit wat Nederland te wachten staat?

DOOR NELL WESTERLAKEN

Woensdagavond in Alphen aan den Rijn. Een vrachtschip schuift over de rivier waarin het silhouet van het zilverkleurige theatergebouw wordt weerspiegeld. Voor de openstaande brug wacht een groepje jonge vrouwen, vrolijk, mooie kleren, om hen heen een wolk parfum. Ze hebben een avondje Sara Kroos geboekt, cabaret: 'Eens in de zes weken gaan we met de meidenclub naar het theater.' Uit de nabijgelegen kerk waaien muziekflarden, de repetitie van een zangvereniging. Elders, in cultureel centrum Parkvilla, wordt gedanst, geschilderd, gefotografeerd en worden sieraden gesmeed.

Zomaar een handvol culturele activiteiten in een middelgrote plaats. Alphen aan den Rijn, de gemeente, is met ruim 100 duizend inwoners een regionaal centrum van culturele voorzieningen. Ze zijn geconcentreerd in Alphen aan den Rijn, de stad. 4 miljoen euro trok de gemeente jaarlijks uit voor kunst en cultuur, maar er is zwaar weer op komst. Er moet een kwart af.

In tegenstelling tot de rest van

Nederland weten de Alphenaren al ongeveer wat de nabije toekomst brengt. De rest van Nederland gaat op 19 maart pas stemmen voor een nieuwe gemeenteraad maar Alphen stemde al in november 2013 vanwege een fusie met de gemeenten Boskoop en Rijnwoude.

De centrumrechtse coalitie was voortvarend met haar nieuwe collegeakkoord. Er moet tien miljoen worden bezuinigd, waarvan één miljoen op cultuur. Het theater en de streekmuziekschool worden vermoedelijk het zwaarst getroffen. De gemeenteraad moet nog beslissen over de details van het akkoord maar in vrijwel alle culturele instellingen liggen de rekenmachines binnen handbereik. De bezoekersaantallen dalen al geruime tijd en daarmee de inkomsten.

Elders in het land worden de plaatselijke politiek en het culturele veld van Alphen aan den Rijn aandachtig gevolgd. Het is qua omvang en bevolking een soort middletown, een doorsneestad, al horen ze dat in Alphen niet graag. De Alphenese collegeplannen lijken hun schaduw vooruit te werpen. Wat staat andere gemeenten te wachten na 19 maart? De rijksoverheid heeft de langdurige zorg, het arbeidsmarktbeleid en de jeugdzorg bij de gemeenten neergelegd - een decentralisatie van tien miljard euro. Maar dat bedrag verhuist niet in z'n geheel mee naar de gemeenten. Het geld moet érgens vandaan komen.

Sinds 2011 is er een lagedrukgebied neergedaald op de gemeentelijke cultuursector: er is 170 miljoen euro gesneden in de cultuurbudgetten. Naar verwachting wordt de komende vier jaar nog eens 80 miljoen euro bezuinigd op cultuur, berekende bureau Berenschot vorige maand na een rondvraag bij 65 gemeenten. 'In de theaters worden minder voorstellingen gegeven en vaak is

sprake van een vervlakking van het programma', meent Jeltsje In der Rieden van de Vereniging van Schouwburgen en Concertgebouwdirecties. Geluiden uit de theaters in den lande wijzen op de bange verwachting dat nog eens zo'n 20 procent zal worden gesneden. 'Vaak wordt gewezen op de mogelijkheid om sponsorgelden op te halen', zegt In der Rieden, 'maar door de crisis is steeds minder budget beschikbaar.'

Op de bibliotheken werd gemiddeld al 10 procent bezuinigd de afgelopen raadsperiode. 'Het is koffiedik kijken wat de toekomst gaat brengen', volgens Francien van Bohemen van de Vereniging van Openbare Bibliotheken. 'Elke gemeente heeft zijn eigen cultuurbeleid en lokale partijen maken soms een groot punt van de bibliotheek.' Sommige biebs zijn 100 procent gekort, verdwenen dus, op andere is niets bezuinigd.

Voor de deelnemers aan muzieklessen, cursussen toneel, kunstgeschiedenis, schilderen, fotografie of iets anders cultureels is er weinig goed nieuws. 'Op alle gebieden verschaalt het aanbod', constateert Jan Brands van Kunstconnectie, de branchevereniging voor kunsteducatie. 'Geen kunstencentrum of muziekschool ontspringt de dans. Sommige moeten sluiten. Als je pech hebt moet je tegenwoordig 20 kilometer reizen voor je muzikles, zoals in Gorinchem waar de muziekschool dichtging.'

Maar onder druk van de bezuinigingen ontstaan soms nieuwe samenwerkingsvormen, brengt Hans Heijmans van het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst hier tegenin. 'Vroeger gaven leden van de fanfare zelf muzikles, later gingen hun leerlingen naar de muziekscholen. Misschien gaan de fanfares het weer zelf doen.'

Wel ziet hij onder druk van de bezuinigingen de maatschappelijke functie van cultuur afbrokkelen. Niet overal speelt op komende Koningsdag een grote fanfare voor het raadhuis. Niet overal heeft het cultureel centrum nog een spilfunctie. 'Of dat erg is? Soms komt daarvoor iets beters in de plaats.'

Terug naar Alphen aan den Rijn. Vooruitlopend op de gemeentelijke fusie werd twee jaar geleden onderzoek gedaan naar kunst en cultuur onder de inwoners van Alphen, Boskoop en Rijnwoude - inmiddels één gemeente. 'Ongeveer de helft van de inwoners zou vaker van het cultuuraanbod gebruik willen maken', stelt het rapport. En: 'Toegangsprijs en tijdgebrek voornaamste reden voor lage(re) cultuurparticipatie.'

Als kiezers hebben ze gesproken. Als cultuurconsumenten wachten ze nu af. De Volkskrant kijkt mee in middletown met een aantal grotere en kleinere culturele instituten.

MuseumMaandag

Elf burgemeesters zijn aanstaande maandag voor een dag museumdirecteur. Ze leiden bezoekers gratis rond in een museum in hun gemeente. Onder de deelnemers zijn de Lakenhal in Leiden, Space Expo in Noordwijk en het Zilvermuseum in Schoonhoven. Op de agenda van deze MuseumMaandag staat ook een debat over cultuur en erfgoed in de gemeente. De actie is een initiatief van Kunsten92, een landelijke belangenorganisatie voor kunst, cultuur en erfgoed. De deelnemende gemeenten en het programma zijn te vinden op museummaandag.nl